

Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Leefschool De Grasmus te Leuven

**Laurane Dupont
Maarten Smeets
Vanessa Vander Ginst
Wouter Yperman**

Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Leefschool De Grasmus

**Laurane Dupont
Maarten Smeets
Vanessa Vander Ginst
Wouter Yperman**

**Kessel-Lo, 2016
Studiebureau Archeologie bvba**

Colofon

Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Leefschool De Grasmus te Leuven
--

Initiatiefnemers:	GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap
Projectleiding:	Maarten Smeets
Erkend archeoloog:	Vanessa Vander Ginst
Auteurs:	Laurane Dupont, Maarten Smeets, Vanessa Vander Ginst en Wouter Yperman
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bvba
Jozef Wautersstraat 6
3010 Kessel-Lo
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2016, Studiebureau Archeologie bvba

Hoofdstuk 2 Programma van maatregelen

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2016K467

Aanleiding: De opgemaakte archeologienota kadert in een geplande stedenbouwkundige vergunning. De nota werd opgemaakt voor een geplande stedenbouwkundige vergunning in een projectgebied dat in de vastgestelde archeologische zones ligt en met een oppervlakte van 5168 m². Daarmee valt de vergunningsaanvraag binnen de aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen 300 m² of meer bedraagt en waarbij de betrokken percelen geheel of gedeeltelijk gelegen zijn in archeologische zones (Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013, het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014 en de Code van Goede Praktijk).

Erkend archeoloog: Vanessa Vander Ginst OE/ERK/Archeoloog/2015/00030, Studiebureau Archeologie bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00002

Locatie: Leuven, Grasmushof (fig. 1.1 en 1.2)

Bounding box: punt 1: x= 172528, y= 174090

punt 2: x= 172624, y= 174159

Leuven, Afd. 1 Sectie E, perceel 468G (fig. 1.3)

Periode uitvoering: 15-11-2016/29-11-2016

Relevante termen: Stadskernonderzoek

Verstoorde zones: Geen

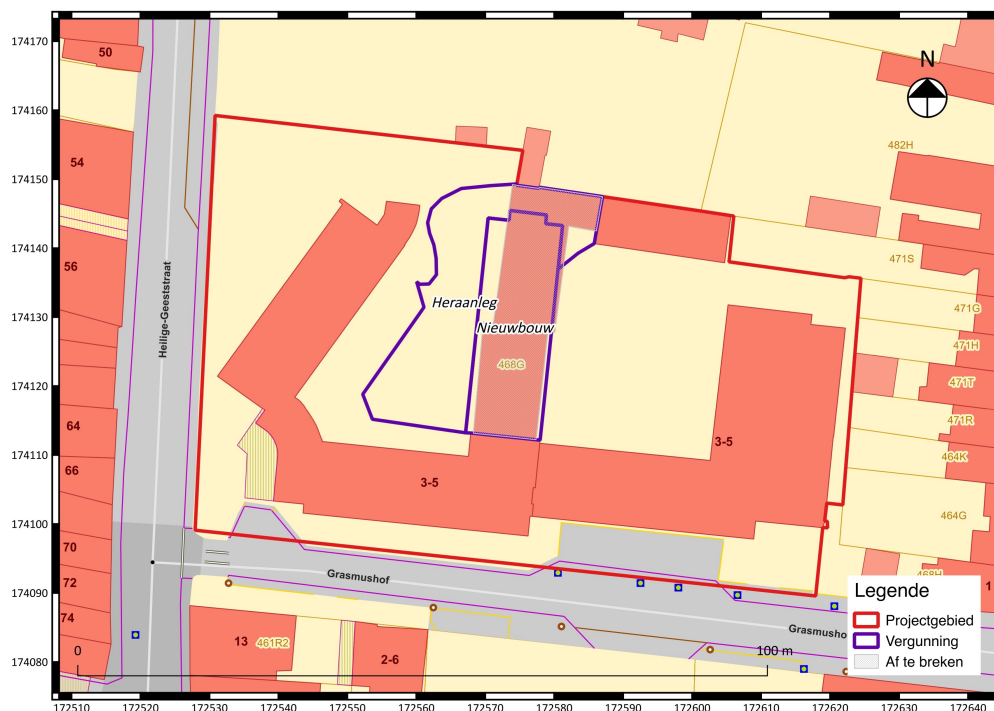

Fig. 2.1: Uittreksel van het kadasterplan met situering van het projectgebied (©CADGIS).

2.2 Gemotiveerd advies

Het terrein heeft een oppervlakte van 5168 m². De initiatiefnemers plant een verbouwing van de Leefschool De Grasmus waarbij het huidige gebouw van de lagere schoolklassen wordt afgebroken en een nieuw gebouw in de plaats komt. Ook de omringende speelplaats wordt heraangelegd. De maximale uitgravingsdiepte voor de bouw van de nieuwe klaslokalen bedraagt 3,44 m. onder het maaiveld. De ingrepen op de speelplaats schommelen tussen een afgraving van 20 cm en 1,45 m. onder het maaiveld. Het projectgebied werd ingedeeld in twee verschillende zones die samengaan met de aard van de werkzaamheden. Zone A (groen) betreft de zone waarop het nieuwe gebouw komt te staan en waar de werkzaamheden van die aard dat ze de eventuele aanwezige archeologische resten hierbij compleet zullen vernielen. Zone B (lichtblauw) weergeeft de zone waarvan de werkzaamheden een beperkte verstoring op de ondergrond zullen veroorzaken.

Het uitgevoerde bureauonderzoek heeft aangetoond dat het projectgebied, dat binnen de historische stadskern van Leuven ligt, een groot archeologisch potentieel bezit. Het uitgevoerde bureauonderzoek heeft aangetoond dat het projectgebied al vanaf de 16de eeuw gelegen is in een zone met hoge dichtheid aan bebouwing en behoort tot de achtererven van de woningen aan de Kapucijnenvoer en de Heilige Geeststraat. Ook de nabijheid van een belangrijke verbindingsweg naar het stadscentrum en de Voer, is mogelijk interessant. In de ruime omgeving van het projectgebied werden verschillende structuren en sporen blootgelegd uit de volle en late middeleeuwen en de nieuwe tijd. Het projectgebied bevat een hoog potentieel voor sporensites uit de volle en late middeleeuwen. Het terrein is wellicht te drassig geweest om een permanente bewoning in vroegere periodes te kennen. Mogelijk was het wel geschikt voor het uitvoeren van artisanale activiteiten.

Op basis van het bureauonderzoek kan de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd worden. Aangezien de geplande bouwwerkzaamheden de bodemopbouw deels zullen verstoren, wordt verder onderzoek noodzakelijk geacht. Omdat de afbraak van de aanwezige bebouwing pas na het verkrijgen van de stedenbouwkundige vergunning zal plaatsvinden dient het onderzoek te worden uitgevoerd in uitgesteld traject.

Eerst wordt de opportuniteit van de diverse methoden van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuun	Motivering
Landschappelijke profielputten	Nee	Er wordt binnen het projectgebied geen specifieke bodemkundige situatie verwacht die het graven van landschappelijke profielputten noodzakelijk maakt. Het uitgevoerde bureauonderzoek heeft geen verwachting gecreëerd voor het specifiek aantreffen van een prehistorische artefactensite.
Geofysisch onderzoek	Nee	Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Ook dient er op gewezen te worden dat vooral grote en specifieke sporen opgemerkt worden tijdens dit soort onderzoek. Kleinere

		sporen die mogelijk deel uit maken van een plattegrond worden al sneller niet opgemerkt. Ook dient na de uitvoering van geofysisch onderzoek steeds verder onderzoek met ingreep in de bodem plaats te vinden om de aard van de aangetroffen anomalieën te verifiëren.
Veldkartering	Nee	Het terrein is op dit moment grotendeels verhard en bebouwd, waardoor deze methode momenteel niet kan worden gebruikt.

Vervolgens wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor vooronderzoek met ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuin	Motivering
Verkennd archeologisch booronderzoek	Nee	Tijdens het uitgevoerde bureauonderzoek werden geen elementen aangetroffen die specifiek wijzen op de mogelijke aanwezigheid van een steentijd artefactensite. Hoewel deze methode niet overdreven destructief is, lijkt het toch geen meerwaarde of kenniswinst te bieden voor het onderzoek.
Waarderend archeologisch booronderzoek	Nee	Tijdens het uitgevoerde bureauonderzoek werden geen elementen aangetroffen die specifiek wijzen op de mogelijke aanwezigheid van een steentijd artefactensite. Hoewel deze methode niet overdreven destructief is, lijkt het toch geen meerwaarde of kenniswinst te bieden voor het onderzoek.
Proefputten in functie van steentijd artefactensites	Nee	Tijdens het uitgevoerde bureauonderzoek werden geen elementen aangetroffen die specifiek wijzen op de mogelijke aanwezigheid van een steentijd artefactensite. Hoewel deze methode niet overdreven destructief is, lijkt het toch geen meerwaarde of kenniswinst te bieden voor het onderzoek.
Proefsleuven en/of proefputten	Ja	Het is nuttig deze methode toe te passen op het terrein, omdat de onderzoekstechniek een beter ruimtelijk inzicht biedt dan de voorgaande onderzoekstechnieken. Omwille van de situering van het terrein in een stadscontext met de verwachting dat er een complexe verticale strategie aanwezig is, is eerder een proefputtenonderzoek dan wel een proefsleuvenonderzoek aangewezen. Met deze methode wordt voornamelijk gepeild naar de dikte van het archeologisch bodemarchief. Hoewel deze methode een schadelijke impact op het bodemarchief heeft, is de impact ervan

		geringer dan deze van proefsleuven. Deze onderzoeksmethode is bovendien nodig om verdere uitspraken te kunnen doen over de eventuele aanwezigheid van een archeologische site op het terrein.
--	--	---

Na afweging van de opportuniteit van elke individuele onderzoeksmethode wordt de combinatie van verschillende methoden afgewogen op basis van dezelfde criteria. Aangezien het projectgebied zich binnen een historische stadskern situeert en hiermee in samenhang in een vastgestelde archeologische zone ligt, spreekt men van een site met een complexe verticale stratigrafie. Op basis van hogerstaande afwegingen en gezien de mogelijkheid op waarden uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd wordt een vooronderzoek gehanteerd dat bestaat uit proefputten. Aangezien enkel de zone waarop de nieuwbouw komt te staan (zone A op fig. 2.2) onderhevig zal zijn aan zware verstoringen wordt voorgesteld om enkel in deze zone proefputten uit te voeren.

Aan de hand van deze resultaten, waarbij vooral gelet wordt op de diepte van het bovenste archeologisch relevante niveau (indien aanwezig), kan er een overweging gemaakt worden over de nodige werfbegeleiding (overeenkomstig Code Goede Praktijk 19.2) bij het heraanleggen van de speelplaats (zone B op fig. 2.2). Een werfbegeleiding waarbij enkel de mogelijk aanwezige archeologische relevante sporen die door de werken zouden bedreigd zijn, geregistreerd worden, is kosten/baten de meest voordelige optie.

Het proefputtenonderzoek kan doorgaan indien het terrein volledig ontdaan is van alle bebouwing. Om het bodemarchief niet nodeloos te schaden dient de verwijdering van de vloerplaten van de huidige bebouwing onder archeologische werfbegeleiding te gebeuren (overeenkomstig Code Goede Praktijk 19.1).

Omdat de afbraak van de aanwezige bebouwing zal plaatsvinden na het verkrijgen van de stedenbouwkundige vergunning, kan het vooronderzoek enkel in uitgesteld traject uitgevoerd worden.

2.2 Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

2.2.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doelstelling van een vooronderzoek met ingreep in de bodem is uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering. Er wordt specifiek gekozen voor proefputten om na te gaan hoeveel archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied dat gelegen is binnen de historische stadskern van Leuven.

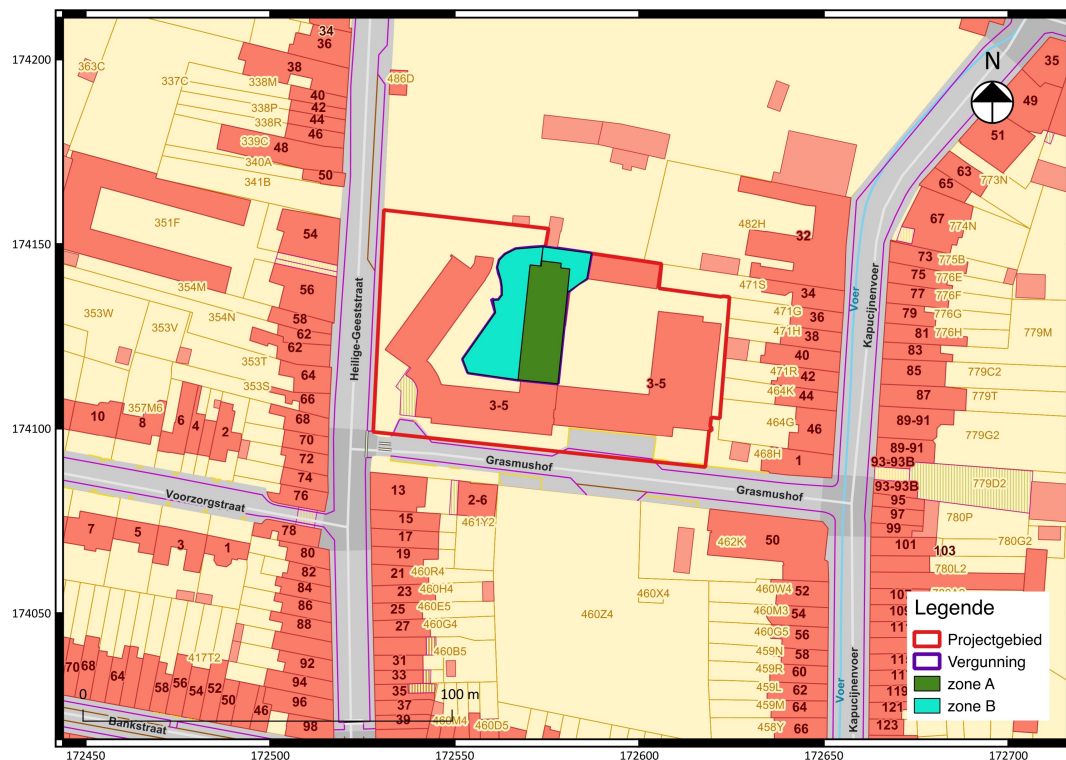
Mogelijk kunnen de gegevens uit het vooronderzoek met ingreep in de bodem bijkomende informatie aanleveren die toelaten de hypothesen gebaseerd op het bureauonderzoek te bevestigen, te verfijnen of bij te sturen op vlak van de opbouw van de ondergrond, aanwezigheid van intacte bodems, verstoring van de oorspronkelijke bodem, verwachte periode en aard van de site.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveau's?

- Waar ligt/ lag de hoogste grondwaterspiegel?
- Zijn er nog intacte bodems aanwezig?
- In hoeverre is de oorspronkelijke bodem (sub)recent verstoord?
- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?

Aangezien de geplande ingrepen maar een deel van de totale oppervlakte van het terrein zullen verstoren, werd enkel de zone geselecteerd waarop het nieuw gebouw komt te staan met een deel van de speelplaats voor het vooronderzoek met ingreep in de bodem (fig. 2.2). De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen van het assessment beantwoord zijn.

2.2.2 Onderzoeksstrategie, methode en technieken

Voor de gehanteerde onderzoekstechniek ter hoogte van de nieuwbouw (groen op fig. 2.2), de aanleg van proefputten, is hoofdstuk 8.6 van de Code van de Goede Praktijk (CGP) van toepassing. Het doel van deze strategie is om uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Er wordt geopteerd voor proefputten aangezien het projectgebied binnen de historische stadskern van Leuven ligt en er met proefputten beoogd wordt een zicht te krijgen op de stratigrafische opbouw van de te onderzoeken zones. Meer specifiek voor het terrein binnen een vastgelegde archeologische zone (stadskern van Leuven) is paragraaf 8.6.3 van de CGP van toepassing.

Om een optimale spreiding van het projectgebied te bekomen, worden 2 individuele proefputten van 4 bij 4 m voorzien oftewel 16 m² (fig. 2.3). De keuze voor dergelijke “grote” proefputten is om een zo duidelijk mogelijk zicht te krijgen op de horizontale spreiding van de sporen/structuren. Grotere proefputten zijn ook voordeliger omdat ze meer veiligheid garanderen en meer vrijheid bieden om mechanisch te ontgraven. De proefputten worden gelijkmatig gespreid, één in het zuiden, één in het noorden, over het terrein om een zo optimaal mogelijk beeld te krijgen van de spreiding van het archeologisch bestand.

De proefputten worden aangelegd conform de bepalingen uit CGP 8.6 en 8.6.3.

De proefputten worden aangelegd met een opgravingsvlak per archeologisch relevant niveau om een zicht te krijgen op de verticale stratigrafische opbouw van de te onderzoeken zones. Elke proefput wordt gezien als een beperkte opgraving en wordt zodanig geregistreerd.

Van proefputten wordt de volledige stratigrafische sequentie onderzocht.

Indien de diepte van de proefput de natuurlijke ondergrond niet bereikt, worden per proefput enkele boringen of sonderingen gezet tot in de natuurlijke ondergrond in stratigrafisch primaire positie om de stratigrafie in kaart te brengen.

De putwanden van de proefputten worden grondig bekeken om aan te geven op welke niveaus er tijdens een eventuele opgraving opgravingsvlakken moeten worden aangelegd.

De proefputten worden uitgegraven met een voldoende zware graafmachine met een tandenloze bak.

De uitvoerders van het proefputtenonderzoek op de site met complexe verticale stratigrafie dienen te beschikken over bijkomende specifieke competenties. Overeenkomstig de bepalingen sub 8.6.3 van de CGP dient de veldwerkleider over voldoende ervaring in het onderzoek van sites met complexe verticale stratigrafie te beschikken. Verder is, nog volgens paragraaf 8.6.3, een assistent-archeoloog zonder specifieke vereisten nodig, een conservator en een aardkundige die ingezet wordt als natuurlijke aardkundige eenheden in stratigrafisch primaire positie aanwezig zijn.

Voor de werfbegeleiding zijn de bepalingen van de Code van Goede Praktijk hoofdstuk 19 van kracht.

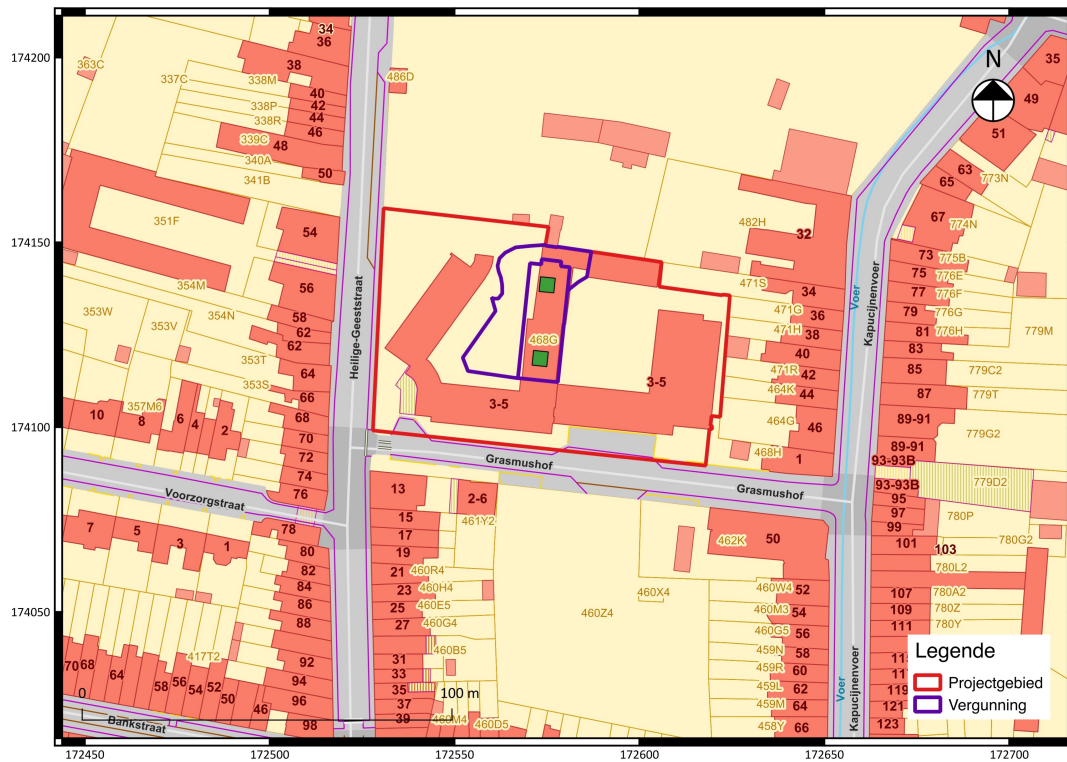

Fig. 2.3: Projectie van het voorgestelde proefputtenplan op de locatie van de geplande woonblokken.